Tradice (a náležitosti)

Často mluvíme o „tradicích“, ale neuvědomujeme si dost dobře, v čem taková „tradice“ spočívá. Obvykle máme na mysli (pod vlivem zpředmětňující myšlenkové tradice [= zvyklostí], která má své počátky už ve starém Řecku) jakési „předávání něčeho“ takříkajíc z ruky do ruky, přičemž to „něco“ chápeme právě jako „předmět“, např. kolík, který si „předávají“ běžci ve štafetě. V tom právě spočívá mylnost běžného mluvení a myšlení o tradici a tradování. To, co je možno takto „předat“, není samo ještě tím, oč vlastně jde: k tomu hlavnímu a rozhodujícímu je třeba se teprve dostat, a to není možno jen tak přijmout z něčích rukou. Každá tradice je tím, co lze „předávat“ od jednoho člověka k druhému, z jedné generace na druhou, apod., jen podmiňována a umožňována, ale nelze ji na to redukovat. A právě proto se může docela dobře stát, že nějaký čas je „předáváno“ právě jen to druhotné, to zprostředkující, a teprve po několika takových „předáních“ někdo rozpozná, oč vlastně jde. Situace je dokonce taková, že se předávat v určité linii přestane vůbec, tj. že se nepředávají ani ty zprostředkující „věci“, a že teprve po dlouhé době se takové zapomenuté „věci“ (např. texty) znovu odněkud objeví. A mohou se dokonce objevit pouze v překladu, dokonce tedy nikoli přímo v původním znění. K tomu došlo třeba v případě některých filosofických textů Aristotelových, na které se v převažujícím křesťanském platonismu zcela zapomnělo a které se nejen nepředávaly, ale dokonce takřka ztratily; a pak došlo k tomu, že v arabském překladu – a dokonce s kritickými poznámkami arabských učenců – se právě tzv. Metafyzika znovu dostala do „evropského“ prostoru, kde byla čtena a překládána do latiny, zatímco původní řecké znění bylo objeveno až později. Ještě složitějším případem je třeba filosofie Sókratova, k níž je možno se dostávat pouze přes Platóna a jeho dialogy, neboť sám Sókratés nic psaného po sobě nezanechal. A dost obdobná, i když po dlouhé věky daleko víc problematická a také střežená je situace Ježíšova „radostného poselství“, které máme v písemné podobě k dispozici teprve se značným zpožděním a pouze několikrát prošlou ústním zprostředkováním, přičemž Ježí sám rovněž po sobě nic písemného nezanechal. Všude v těchto případech se můžeme k „věci samé“ dostávat jen s nemalými obtížemi a po překonávání značných překážek, a všude velice záleží na našem přístupu (nepochybně vždy nutně poučeném i řadou vykladačských „tradic“), aniž by bylo možno „vycházet“ z něčeho naprosto pevného a zaručeného, jistotně „pravého“ – k tomu je naopak zapotřebí se teprve hermeneutickým úsilím dopracovávat.

(Písek, 090411-2.)